

Zahid Hussain: Frontline Pakistan. The Struggle with Militant Islam.

*New York: Columbia University Press, 2007; xii + 220 blz.; \$ 24,95
ISBN 978-0-231-14224-3*

Na '9/11' veranderde Pakistan van een internationale 'outcast' (als gevolg van zijn langdurige steun aan de Taliban en aan de militante 'cross-border insurgents' in Kasjmir) in een 'belangrijke strategische partner' van de Verenigde Staten in hun oorlog tegen het terrorisme. Het maakte de (militaire) leider van Pakistan, (intussen ex-)president Musharraf, in de ogen van militante islamieten, tot een figuur die de Jihad had verraden. Een kritieke situatie, gezien het feit dat in Pakistan de 'jihadisten' over evenveel, zo niet meer, macht beschikken dan Musharraf zelf. De journalist Hussain analyseert Musharrafs ommezwaai en de gevolgen daarvan. Hussain deed dit op basis van verkregen inzicht in optreden, operaties en ideeën van de jihadisten en in hun banden met de Pakistaanse militaire macht en de inlichtingendiensten; voorts via interviews met generaal Musharraf en andere belangrijke militaire en civiele leiders. Sinds het ontstaan van Pakistan blijkt het steeds 'the radical military and not the elected government' te zijn geweest die aan het stuur heeft gezeten. Hussains analyse omvat drie delen. Het eerste deel tracht antwoord te geven op de vraag hoe Musharraf ertoe kwam zich na 9/11 aan de kant van Amerika te scharen en waarom dit zo'n kardinale beslissing is geweest. Het tweede deel onthult en analyseert de krachten die zich als gevolg daarvan tegen hem keerden: de jihadisten en hun bondgenoten. Het derde deel behandelt de strijd tussen de twee partijen, hoe die wordt uitgevochten en wie aan de winnende hand is. Hussain wijdt een apart hoofdstuk ('Rogue in

the Ranks: The Nuclear Black Market') aan het kernwapenprobleem en de gevaren van het Pakistaanse kernwapenbeleid. Wat het proliferatieprobleem betreft, was het gevaar groot dat het netwerk van Kahn de 'balancing skills' van Musharraf tot het uiterste zou beproeven. Al met al kan geconcludeerd worden dat de militante islam invloedrijk blijft. Hoewel de veiligheidsdiensten van Musharraf verscheidene al-Qaeda-terroristen aan de Amerikanen hebben uitgeleverd, vertoonde de president bepaald niet dezelfde vastberadenheid waar het zijn eigen islamitische extremisten betreft. Zijn autoritair bewind had de hoop op enige vorm van democratisering de bodem ingeslagen. Zowel zijn steun aan de Verenigde Staten als zijn samenwerking met bepaalde militante groepen heeft de sociale, etnische en religieuze tegenstellingen in Pakistan alleen maar vergroot. (F.v.d.B.)

Beatrice de Graaf, Ben de Jong & Wies Platje (red.): Battleground Western Europe. Intelligence operations in Germany and the Netherlands in the twentieth century.

*Amsterdam: Het Spinhuis, 2007; 274 blz.; 39,95 euro
ISBN 978-90-5589-281-5*

Battleground Western Europe belooft een boek te zijn waarin licht wordt geworpen op een aantal doorslaggevende inlichtingen- en contra-inlichtingenoperaties in deze regio tijdens de 20ste eeuw. Het boek bestaat uit 13 essays over inlichtingendiensten en -operaties, in drie delen: Het interbellum en de Tweede Wereldoorlog; de Koude Oorlog; en de periode na de Koude Oorlog. Door deze chronologische opbouw krijgt de lezer aanvankelijk het idee met een overzicht van de ontwikkelingen

van de inlichtingendiensten in West-Europa te maken te hebben. Toch wordt al snel duidelijk dat het hier een aantal losstaande essays betreft. De verhandelingen beschrijven een aantal voorvallen en operaties, zoals in het eerste deel o.m. de rol van de Franse contra-inlichtingendienst en die van de Britse geheime dienst in Nederland tussen 1920 en 1940, alsmede het Duitse *stay-behind*-netwerk R-Netz. Veel aandacht gaat uit naar de Koude Oorlog, die vanuit zeer diverse aspecten wordt belicht. Zo wordt er ingegaan op de relatie tussen de Amerikaanse en de Nederlandse en Duitse geheime dienst gedurende de eerste vijf jaren na de Tweede Wereldoorlog, maar ook op de samenwerking tussen Israël en de NAVO op het gebied van elektronische oorlogvoering. Deel drie, over de periode na de Koude Oorlog, bestaat uit slechts één essay, waarbij het onderwerp het Nederlands-Duitse hoofdkwartier van de ISAF-missie in Afghanistan is. In de essays wordt, met wisselend oog voor detail, beschreven wat de operaties inhielden en in een aantal gevallen wat de invloed ervan was op de verdere ontwikkelingen van de diverse inlichtingendiensten. Sommige essays blijven steken in een gedetailleerde beschrijving van een operatie, zonder in te gaan op de rol die deze speelde in het grotere geheel. Hierdoor zijn het waardevolle beschouwingen voor historici, maar dragen ze weinig bij aan de onderlinge relatie tussen de hoofdstukken. Het resultaat is een bundel boeiende essays, waarbij het voor de lezer soms lastig is het onderlinge verband te zien. Dit wordt wellicht het beste geïllustreerd door het hoofdstuk over krijgsgesprekken in Canada, dat zelfs buiten het onderwerp van de titel valt. Voor iemand die specifieke kennis zoekt over een van de afzonderlijke onderwerpen in de essays, kan dit boek prima als

Deze rubriek staat onder redactie van dr Fenna van den Burg. Bijdragen aan deze aflevering werden verzorgd door Michiel Kramer (M.K.), tweede-luitenant, verbonden aan het *Clingendael Security and Conflict Programme* (CSCP); Leontien Wagenaar (L.W.), student aan de Universiteit Leiden en thans als stagiaire verbonden aan de *Conflict Research Unit* (CRU) van Instituut Clingendael; en door Fenna van den Burg (F.v.d.B.).

De aanwinstenlijst van de bibliotheek van Instituut Clingendael wordt maandelijks gepubliceerd op de Clingendael-website: www.clingendael.nl/resources/library/acquisitions

naslagwerk dienen. Maar voor iemand die op zoek is naar een duidelijk verhaal over de ontwikkeling van inlichtingendiensten en -operaties in West-Europa, heeft dit boek minder belang. Wat dat betreft blijft het bij een verzameling interessante opstellen. (M.K.)

Garrie van Pinxteren: China. Centrum van de wereld. (De geactualiseerde Olympische Spelen-editie).

*Amsterdam: Uitgeverij Balans, 2008; 280 blz.; 17,95 euro
ISBN 978-90-5018-949-1*

In mei jl., drie maanden vóór het begin van de Olympische Spelen in Beijing, is een geactualiseerde druk van Garrie van Pinxteren's boek (*China. Centrum van de wereld* verscheen in 2007). Van Pinxteren werkte na haar studie Chinees als tolk-vertaler en als correspondent in China voor o.m. de NOS en NRC *Handelsblad*. Zij verkende China jarenlang van binnenuit, en zonder een persoonlijk oordeel te vellen beschrijft zij in haar boek duidelijk hoe Chinezen tegen hun leven, tegen China en tegen de rest van de wereld aankijken. Het boek is zowel informatief als goed leesbaar dank zij de kleurrijke interviews, persoonlijke verhalen en uitgebreide research. De geactualiseerde druk bevat een sectie over de aankomende Olympische Spelen. Onvermijdelijk komt de recente oproep tot een boycot van de Spelen aan de orde. Van Pinxteren brengt alle standpunten haarscherp voor het voetlicht en analyseert waarom sommige Nederlanders graag de moraalridder spelen. Het beeld dat buitenlanders hebben van China is volgens haar heel uiteenlopend, omdat journalisten wél met de harde kant van China te maken krijgen, terwijl andere buitenlanders, zoals diplomaten en

zakenlieden, een heel andere kant van China te zien krijgen. Hoewel ze geen voorstander van een boycot is, zou ze zelf niet voor de toewijzing van de Spelen aan China hebben gestemd. 'De Spelen moeten het bewijs vormen dat China een modern land kan zijn zonder de individuele vrijheid in het politieke systeem te verankeren. Zo'n bewijs zie ik liever niet,' aldus Van Pinxteren. 'Het is dus de bedoeling dat de Spelen de overheid een internationale legitimiteit verlenen die ik, ondanks al het positieve wat je over China kan zeggen, nog steeds niet echt verdiend vind.' *China. Centrum van de wereld* is verplichte kost voor de kenners, leken en de moraalridders in Nederland. (L.W.)

Rik Coolsaet (red.): Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe.

*Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2008; xiii + 195 blz.;
£ 55,=
ISBN 978-0-7546-7217-3*

Hoewel zes jaar na '9/11' Osama bin Laden en zijn volgelingen er niet in geslaagd zijn bepaalde strategische doelstellingen (zoals revoluties in moslimlanden) te verwezenlijken, is de strijd tegen al-Qaeda en zijn erfenis nog geenszins gewonnen - zo betoogt Gijs de Vries, de ex-coördinator van het contraterrorisme in de EU in zijn voorwoord. In de 15 essays in deze bundel maakt een internationaal gezelschap van wetenschapslieden en betrokkenen bij terrorismebestrijding de stand van zaken op en lichten dreiging, wortels en bestrijding van het Jihadi-terrorisme door. Het terrorisme van vandaag, aldus redacteur Coolsaet, verbonden aan de Universiteit van Gent, wordt nog vaak aangeduid als een 'global threat'.

Maar de meeste Europese waarnemers zien de terroristische dreiging, in de woorden van Glenn Audenaert, hoofd van de Antiterroristische Eenheid van de Belgische Federale Politie, liever in termen van een 'patchwork of self-radicalising local groups with international contacts, but without any central engine and any central organisational design'. Dat het jihadi-terrorisme voornamelijk gericht zou zijn tegen de westerse landen, is een vertekend beeld. Intellectuelen, ambtenaren en gewone burgers in diverse moslimlanden hebben er tot nu toe het meeste onder geleden. De bundel tracht op twee vragen antwoord te geven: in welke mate stimuleert de 'global environment' het lokale en regionale terrorisme en hoe is dit gerelateerd aan het radicaliseringsproces dat ook onder moslims in Europa plaatsvindt. Om een duidelijker beeld van een en ander te krijgen, wordt nagegaan wat de staat is van het jihadi-terrorisme bijna twintig jaar sinds het is begonnen en wat we weten over wortels en radicalisering van het potentiële terrorisme in Europa. De artikelen zijn in vier delen gerangschikt: het eerste deel richt zich op een 'worldwide assessment' van de jihadi-dreiging in het post-al-Qaeda-tijdperk; deel twee vergelijkt het jihadisme in Europa met dat in Zuidoost-Azië, Noord-Afrika, Europa en België; deel drie richt zich op de wortels van het radicaliseringsproces van de Europese moslims en immigranten; terwijl in deel vier voorstellen ter bevordering van een de-escalatie van dit radicaliseringsproces vanuit het perspectief van de immigrantengemeenschappen, de politie en de Europese Unie worden gepresenteerd. (F.v.d.B.)